Meedoen met taal

Gemeente Meierijstad

Rapport Januari 2025

Inhoud

Samenvatting 2

Inleiding ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Doel ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Wat hebben we gedaan ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Aanpak laaggeletterdheid in Meierijstad 6

De uitvoering 6

Goede voorbeelden 8

Aandachtspunten: bereik NT1 en toegankelijke dienstverlening 8

Ervaringsdeskundigen 11

Conclusie en aanbevelingen 12

Tot slot 13

Samenvatting in makkelijke taal

Toezicht Sociaal Domein (TSD) deed onderzoek. Het onderzoek ging over mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. TSD deed dit onderzoek in vijf gemeenten:

- Apeldoorn
- Veendam
- Landgraaf
- Meierijstad
- Enkhuizen

Waarover ging het onderzoek?

We keken hoe deze gemeenten omgaan met mensen die:

- Moeite hebben met lezen en schrijven;
- Nederlands als moedertaal hebben;
- Ouder zijn dan 50 jaar;
- Een uitkering hebben.

We spraken met organisaties. Ook spraken we met mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.

Dit rapport gaat over het onderzoek in de gemeente Meierijstad.

Wat gaat goed in Meierijstad? De gemeente Meierijstad doet sommige dingen al goed. De gemeente heeft aandacht voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven.

De organisaties die mensen helpen, kennen elkaar. Deze organisaties werken ook vaak samen. Er zijn veel ideeën en acties om mensen te helpen. Ook kunnen mensen taalles volgen.

Wat kan beter in Meierijstad? Niet iedereen heeft door dat iemand moeite met lezen en schrijven heeft. Vaak vinden ze het moeilijk om het te vragen. Waardoor mensen niet de juiste hulp krijgen. Het gaat dan meestal om mensen met Nederlands als moedertaal. Deze mensen zijn moeilijk te vinden in Meierijstad.

Wat kan Meierijstad doen?

- Medewerkers van bijvoorbeeld de gemeente en het sociaal team volgen een cursus om laaggeletterdheid te herkennen.

- Als het digitaal niet lukt een mogelijkheid bieden om iemand spreken te vragen of te bellen.
- Werknemers taalles bieden tijdens werktijd.
- Welzijnsmedewerkers in gesprek laten gaan over taalaanbod bij andere cursussen zoals digitale cursussen.
- Het taalnetwerk laten samenwerken met organisaties voor (jonge) ouders.
- Geven van verschillende taallessen, kort en lang en met verschillende onderwerpen.
- Ervaringsdeskundigen betrekken om in gesprek te gaan met mensen die twijfelen over taalles.

Inleiding

Kunnen lezen, schrijven, rekenen en met een computer omgaan is steeds belangrijker. Je hebt het nodig om goed te kunnen meedoen in de maatschappij. Maar ongeveer 2,5 miljoen mensen in Nederland hebben hier in meer of mindere mate moeite mee. Zij kunnen wel lezen en schrijven, maar halen niet het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3. Zij zijn laaggeletterd. Een omschrijving van laaggeletterdheid en van andere begrippen die in dit rapport zijn gebruikt, vindt u in bijlage 2 van dit rapport.

Laaggeletterdheid heeft veel invloed op iemands leven. Dat blijkt uit onderzoek van onder andere Stichting Lezen en Schrijven en de Algemene Rekenkamer. Zo doen mensen die moeite hebben met lezen en schrijven minder vaak vrijwilligerswerk. Ook hebben ze vaker een uitkering. Mensen lopen een groter risico om te leven in armoede en maken meer gebruik van de zorg.

Investeren in de aanpak van laaggeletterdheid loont. De maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid bedragen in Nederland €1,13 miljard per jaar. De kosten zitten vooral in hogere gezondheidskosten, kosten voor uitkeringen, lagere productiviteit van de laaggeletterden die werken en gemiste belastinginkomsten.

De groep laaggeletterden is divers. Laaggeletterdheid komt vaker voor bij mensen ouder dan 50 jaar, tonen eerdere studies aan. 57% van hen werkt, vaak in fysiek veeleisende beroepen, blijkt uit cijfers van Stichting Lezen en Schrijven. Ruim 40% werkt niet.

Om deze reden kijken we in dit onderzoek van Toezicht Sociaal Domein (TSD) naar laaggeletterdheid bij mensen van 50 jaar of ouder met een uitkering. Vooral mensen met Nederlands als eerste taal (moedertaal) hebben veel schaamte om hierover te praten, zagen we terug in onderzoek en tijdens gesprekken. Zij worden vaak niet herkend. Daarom heeft het onderzoek zich vooral op deze groep gefocust.

In de context speelt dat de Rijksoverheid een programma heeft gelanceerd: Tel mee met Taal 2020-2024. Dit programma richt zich op alle laaggeletterden in Nederland. Een van de doelen is dat tegen 2024 elke gemeente hulp moet kunnen bieden aan laaggeletterden.

Doel

Als toezichthouder streeft TSD ernaar dat alle inwoners in Nederland volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Met dit toezichtonderzoek willen wij organisaties stimuleren om:

* de bewustwording van laaggeletterdheid te vergroten;

* screening te bevorderen zodat laaggeletterdheid vaker gesignaleerd wordt;

* bekendheid te geven aan handelingsperspectieven wanneer iemand laaggeletterd is.

Wij richten ons op organisaties in het stelsel van werk en inkomen en binnen het sociaal domein. En we kijken naar wat werkt in de praktijk. Wat helpt bij het herkennen van laaggeletterdheid? En hoe kunnen inwoners het beste ondersteuning krijgen, zodat zij kunnen meedoen?

Wat hebben we gedaan?

Dit onderzoek is uitgevoerd in 5 gemeenten: Apeldoorn, Enkhuizen, Landgraaf, Meierijstad en Veendam. We zijn gestart met een vooronderzoek waarin wij kennis hebben genomen van landelijke onderzoeken en beleidstukken. In de gemeente Meierijstad hebben we op de volgende manieren informatie verzameld:

1. Het analyseren van lokale/regionale documenten. De belangrijkste daarvan zijn:
    a. Cubiss – Ken uw Doelgroep – burgers met onvoldoende basisvaardigheden in Meierijstad
    b. Raadsinformatiebrief (8 maart 2022, 20 december 2022).
2. Belronde naar organisaties die laaggeletterdheid mogelijk kunnen herkennen.
    a. 60 organisaties zijn benaderd en 34 organisaties hebben deelgenomen. In de bijlage staat een overzicht van de typen organisaties die we gesproken hebben.
3. Verdiepende interviews met:
    a. Docent en coördinator van het Koning Willem 1 College;
    b. Teamleider en sociaal werker van Ons Welzijn;
    c. Medewerker van het informatiepunt digitale overheid;
    d. Digitaal huis consulent bij de bibliotheek Meierijstad;
    e. Consulenten en kwaliteitsmedewerker van de afdeling werk;
    f. Kwaliteitsmedewerker en consulenten van de afdeling inkomen;
    g. Beleidsmedewerker sociaal domein van de gemeente Meierijstad;
    h. Wethouder van de gemeente Meijerijstad;
    i. Taalcoördinator van de gemeente Meierijstad;
    j. Regio-adviseur van Stichting Lezen en Schrijven;
    k. Adviseur UWV Den Bosch.
4. We spraken vier inwoners die moeite hebben met lezen en schrijven.
5. Op 26 november 2024 was een reflectiebijeenkomst. Tijdens deze bijeenkomst is het conceptrapport besproken. We hebben besproken wat er goed gaat in de gemeente, en wat er nog beter kan. Ook is aan de orde gekomen waarmee organisaties in de gemeente aan de slag kunnen gaan.

Aanpak laaggeletterdheid in Meierijstad

In Meierijstad wonen ruim 10.000 laaggeletterden. In de leeftijd 15 tot 65 jaar zijn 6.700 laaggeletterden (14% van de inwoners). Ten opzichte van het landelijke percentage (12%) scoort Meierijstad relatief hoog. Ook ten opzichte van de provincie Noord-Brabant (10,6%) kent Meierijstad een iets hoger aantal laaggeletterden.[1]

Meierijstad is onderdeel van een WEB-regio Noord-Oost Brabant met contactgemeente 's-Hertogenbosch. Via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) krijgen regio's geld vanuit het Rijk. Dit is voor activiteiten (zowel formeel als non formeel onderwijs) voor volwassen inwoners die niet inburgeringssplichtig zijn en die moeite hebben met basisvaardigheden.

De WEB-regio Noord-Oost Brabant doet mee aan het programma Tel mee met Taal en volgt in haar beleid het landelijke actieprogramma Tel mee met Taal. Het doel is een inclusieve samenleving waar meer mensen de basisvaardigheden beheersen. Het streven is dat:

- minder inwoners belemmeringen ervaren om deel te nemen aan de samenleving;
- meer inwoners financieel redzaam zijn;
- meer mensen in staat zijn gezond te leven.

De regio heeft specifieke aandacht voor de NT1'er, maar realiseert zich dat NT1'ers lastiger te bereiken zijn dan NT2'ers.

De uitvoering

In ons onderzoek hebben we gekeken naar twee onderdelen:

1. Hoe kunnen mensen via onderwijs beter leren lezen en schrijven? Met onderwijs bedoelen we een cursus die bij hen past.

2. Hoe zorgen organisaties voor een begrijpelijke en toegankelijke dienstverlening? Dat kan bijvoorbeeld met brieven en websites in duidelijke taal. Ook uitleg via video's of plaatjes kan helpen.

Hierna leest u per onderdeel wat wij zagen in Meierijstad.

[1] Cubiss Ken uw Doelgroep - Onvoldoende basisvaardigheden MEIERIJSTAD def.pdf

Toegankelijke dienstverlening in de gemeente Meierijstad

De gemeente Meierijstad is samen met het taalnetwerk gedreven dienstverlening voor inwoners zo makkelijk mogelijk te maken. In het taalnetwerk zijn vertegenwoordigd: Welzijn de Meierij, Gemeente Meierijstad, Bibliotheek, Werkcentrum Noordoost- Brabant, Ons Welzijn, Koning Willem 1 College, Testpanel en de coördinator Taalnetwerk. Er is een testpanel van ervaringsdeskundigen waar de gemeente en een aantal organisaties teksten voorlegt om te kijken of het duidelijk is. Verschillende organisaties zoals IBN, gezondheidscentrum Meierijstad (fysiotherapie), zorgboerderij 't Ham en Benu Apotheek communiceren via afbeeldingen. Organisaties zoals Benu Apotheek en Tandartsenpraktijk Bakx & Bolk stellen checkvragen om na te gaan of iemand uitleg goed begrepen heeft. Waar nodig leggen ze nog een keer uit.

Inwoners van Meierijstad die te maken krijgen met het UWV, hebben contact met het UWV in de arbeidsmarktregio Den Bosch. Het UWV maakt geen gebruik van een screeningsinstrument om het taalniveau van iemand in kaart te brengen. Het is aan de professionele inschatting van de adviseur of laaggeletterdheid een onderwerp is dat besproken moet worden. Er zijn taalambassadeurs binnen het UWV die aandacht geven aan het onderwerp.

De dienstverlening van het UWV is grotendeels via brieven en digitaal. Er wordt van mensen verwacht dat ze hun CV digitaal uploaden en digitaal hun sollicitaties doorgeven. Wanneer iemand het lastig vindt een CV te maken dan helpt de adviseur daarmee. Er wordt ook verwezen naar het leerwerkloket Noordoost-Brabant dat nu onderdeel is van werkcentrum Noordoost-Brabant. Ook is er binnen het UWV een team geldzorgen, voor als er financiële problemen spelen.

Onderwijs

Er zijn veel initiatieven om inwoners op weg te helpen met taal- en basisvaardigheden. Zoals (camouflage)cursussen bij Welzijn De Meierij (*beter lezen en schrijven, computer start, computer wijzer, handig met je smartphone*), Ons Welzijn (*samen beter lezen en schrijven, samen beter leren lezen*) en het digitaal huis (*kunst en taal tour*). Daarnaast kunnen inwoners terecht met vragen over digitale zaken bij het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO).
Bij het Koning Willem 1 College zijn taallessen voor NT1- en NT2'ers. De meeste NT1'ers volgen vooral lessen bij het Koning Willem 1 College en Welzijn De Meierij.

Goede voorbeelden

In de gemeente Meierijstad is van oudsher veel aandacht voor het onderwerp laaggeletterdheid. Deze betrokkenheid en energie was voelbaar tijdens het onderzoek.

Taalnetwerk en testpanel zorgen voor toegankelijke dienstverlening

Het taalnetwerk kent elkaar goed, er zijn korte lijnen en met regelmaat is er overleg. De aanwezigheid van een taalcoördinator zagen organisaties als waardevol. Iemand die als hoofdtaak heeft om te verbinden op dit onderwerp. Ook het testpanel zagen veel organisaties als positief. De dienstverlening verbetert (bijvoorbeeld begrijpelijker brieven) en de deelnemers zijn trots op hun bijdrage. De gemeente heeft als uitgangspunt om te communiceren op A2-niveau (bijvoorbeeld in het contact vanuit consulenten).

Grote betrokkenheid van welzijnsorganisaties

In Meierijstad zijn welzijnsorganisaties nauw betrokken bij het thema laaggeletterdheid. Zij bieden bijvoorbeeld ook taallessen. Dit schept mogelijkheden in het signaleren van laaggeletterdheid. Maar ook als er andere problemen spelen zoals armoede, gezondheidsvraagstukken of opvoedvraagstukken, zijn welzijnsorganisaties nauw betrokken. Inwoners hoeven niet te schakelen naar een andere organisatie.

Veel bekendheid voor het taalaanbod

Er zijn verschillende initiatieven om NT1'ers te bereiken. Zoals video's op de lokale omroep, aanwezigheid op markten, een podcast en het camouflage-aanbod. Het taalhuis is bij meer dan de helft van de organisaties die we belden bekend. Sommige van deze organisaties sturen mensen ook door naar het taalhuis. In onze belronde noemden we het taalhuis en het IDO. Een aantal organisaties gaf aan dat het fijn was om te weten van het bestaan. In combinatie met meer uitleg over laaggeletterdheid gaven zij aan in de toekomst wellicht te gaan doorverwijzen.
De taalcursisten zijn erg tevreden over de lessen bij het Koning Willem 1 College. De lessen zijn op het niveau van de cursist en de sfeer in de lessen is prettig.

Aandachtspunten: bereik NT1 en toegankelijke dienstverlening

We zien vergeleken andere gemeenten veel aandacht voor het onderwerp laaggeletterdheid bij de gemeente Meierijstad. Toch blijft aandacht voor de groep NT1 en het toegankelijk maken van de dienstverlening belangrijk.

Instroom taalonderwijs

In de gemeente worden camouflagecursussen aangeboden. Deze richten zich op digitale vaardigheden. Mensen zouden vanuit deze cursus doorverwezen kunnen worden naar taalonderwijs / onderwijs voor basisvaardigheden. Op dit moment stromen mensen niet door vanuit de camouflagecursussen naar ondersteuning op taal/basisvaardigheden, omdat het gesprek nauwelijks wordt aangegaan. Iemand doet deze cursus namelijk voor een ander doel. Gebrekkige taalvaardigheid kan iets zijn waar met name NT1'ers zich voor schamen. Het vergt expertise om dit gesprek goed aan te gaan. Dit zou kunnen verbeteren door iemand van een welzijnsorganisaties, een taaldocent of de taalcoördinator in te zetten om cursisten door te verwijzen. In de reflectiebijeenkomst werd dit concreter gemaakt door het idee van een welzijnsmedewerker die aanwezig is bij het IDO.

Een andere instroommogelijkheid zien de betrokken organisaties bij bedrijven die daar als werkgever een rol in kunnen hebben. Bepaalde bedrijven hebben relatief veel laaggeletterde mensen in dienst. Als het mogelijk is om deze mensen in werktijd te scholen, dan worden veel mensen bereikt.

Als het gaat om doorstromen, zouden werknemers die nu taallessen volgen bij Integrale Bedrijven Noord Oost Brabant (IBN) of sociaal ontwikkelbedrijf WSD na de lessen bij de werkgever door kunnen stromen naar ander taalonderwijs. Dit gebeurt nu niet. Daarnaast kwam uit de reflectiebeenkomst de wens naar voren, dat de aandacht in het taalonderwijs bij IBN en WSD meer uitgaat naar de NT1-doelgroep.

In de reflectiebijeenkomst kwam ook naar voren dat een samenwerking tussen het taalnetwerk en de gezinsaanpak (kansrijke start en LEA) ook instroom kan bevorderen.

Doorstroom taalonderwijs

Het taalaanbod voor NT1 bij het Koning Willem 1 College ligt nu met name bij groepen waar cursisten langdurig lessen volgen (soms meer dan 7 jaar). De drempel om deel te nemen aan deze groepen kan hoog liggen.

Daarnaast is het soms lastig om mensen te plaatsen bij de groepen, omdat er weinig verschillend aanbod is. Aanbod in kortdurende cursussen zou daarin kunnen helpen. Ook een-op-een aanbod door vrijwilligers zou een optie zijn. Dit aanbod is al beschikbaar in Meierijstad, maar hier wordt nog weinig gebruik van gemaakt. Een meer divers aanbod stimuleert de in-, door- en uitstroom van de groepen.

Aansluiting taalonderwijs en gemeente
Het Koning Willem I College stuurt rapportages met de voortgang van cursisten en zou dit graag met de gemeente bespreken om een beter beeld te geven over de voortgang. Ook zou het Koning Willem 1 College graag informatie van de gemeente willen over waarnaar ze kunnen doorverwijzen, als cursisten andere vragen hebben bijvoorbeeld over armoede, eenzaamheid, opvoeden etc.

Escape voor digitale dienstverlening
Bij de gemeente Meierijstad en de organisaties die we spraken is een groot deel van de dienstverlening digitaal. Dit vraagt veel van inwoners. Dat wordt soms ondervangen door iemand die uitleg en cursussen kan geven over hoe om te gaan met een digitale samenleving. Het is belangrijk om hier vanuit gemeente, het UWV en organisaties oog voor te houden. Is er een 'escape' voor iemand die niet digitaal vaardig is? Bijvoorbeeld een telefoonnummer of iemand die kan helpen?

Herkennen van laaggeletterdheid
Het herkennen van laaggeletterdheid blijft aandacht vragen. Bij de afdeling werk en inkomen van de gemeente Meierijstad staat het herkennen van laaggeletterdheid op de agenda. Zij willen uitzoeken of zij cliënten (voor wie dat mogelijk relevant is) kunnen benaderen vanuit hun database met taalaanbod.

Zij geven ook aan dat dit onderwerp blijvend aandacht nodig heeft, bijvoorbeeld door ieder jaar een training voor medewerkers te geven. In de reflectiebijeenkomst kwam de wens naar voren om deze jaarlijkse training niet alleen te richten op taal maar ook op rekenbehoeften. En naast de consulenten werk en inkomen ook de sociale teams hierop te scholen.

Het zou daarnaast goed zijn om het herkennen van laaggeletterdheid in de basistraining van het IDO terug te laten komen. Ook bij andere organisaties die laaggeletterdheid kunnen herkennen, kan het helpen om hier aandacht voor te hebben. Eén huisarts en één apotheek gaven aan dat de training herkennen van laaggeletterdheid voor hen echt een eyeopener was. Het is een onderwerp waar blijvend aandacht voor nodig is.

Uit de reflectiebijeenkomst bleek kortom dat bij alle organisaties die te maken kunnen krijgen met laaggeletterdheid aandacht nodig is. Het taalnetwerk en aanwezigen bij de bijeenkomst willen hiermee starten in de eigen organisatie. De aandacht gaat uit naar het herkennen van laaggeletterdheid en het toegankelijk maken van de dienstverlening.

Doorverwijzen naar taalaanbod
Organisaties die laaggeletterdheid kunnen herkennen, ervaren doorverwijzen naar het taalhuis soms als lastig. Zo kwam uit een interview naar voren: 'ik wil het niet ter sprake brengen, misschien doe ik iemand wel pijn.' Een andere organisatie die het wel bespreekbaar maakt geeft aan dat het soms naar voren komt bij de vraag: 'waar voel je je ongemakkelijk over?'.
Organisaties kunnen van elkaar leren als het gaat om herkennen en doorverwijzen. Verschillende organisaties die laaggeletterdheid kunnen herkennen, kenden het taalhuis en het IDO niet. Bekendheid met het taalhuis en het IDO zorgt ook voor een lagere drempel om mensen door te verwijzen voor extra ondersteuning.

Tot slot signaleerden we dat veel tijd zit in de ondersteuning aan NT2'ers waardoor geen of weinig tijd overblijft voor ondersteuning aan NT1'ers. Dit terwijl het bereiken van de NT1-doelgroep veel meer tijd vergt. Welzijnsorganisatie Ons Welzijn geeft aan op dit moment bij geen tijd te hebben om NT1'ers te ondersteunen. Ook de afdelingen Werk en inkomen geven aan maar zelden NT1 te herkennen. Meer tijd om bijvoorbeeld op huisbezoek te gaan, zou erin bij kunnen dragen dat er meer ruimte is om NT1 te kunnen herkennen.

Ervaringsdeskundigen

We hebben ook vier ervaringsdeskundigen gesproken die actief bezig met hun taalvaardigheid op het Koning Willem I College. Het volgen van taalonderwijs heeft bij hen alle vier het zelfvertrouwen laten groeien. Ook vergrootte het de participatie en zelfstandigheid. Zo is het bijvoorbeeld makkelijker om de telefoon te pakken, uren te registreren en te lezen. Dit maakt een groot verschil in het leven van de mensen.

Het vertrouwen dat vanuit docenten en vrijwilligers wordt uitgesproken is van positieve invloed op het zelfbeeld. Erkenning en gezien worden is essentieel in het opbouwen en behouden van zelfvertrouwen. Ook de belangrijke bijdrage aan het testpanel draagt hieraan bij.

De ervaringsdeskundigen geven aan blij te zijn met de stap die ze hebben gemaakt om te werken aan taal. Ook al was dat vaak moeilijk, omdat een aantal ervaringsdeskundigen zich schaamde. Eerdere ervaringen met onderwijs hebben hier soms aan bijgedragen.

Enkele quotes uit onze gesprekken:
"Ik zit al 7 jaar op deze cursus. Het is wel mooi dat alles een beetje makkelijker gaat. Ik zal nooit bankzaken alleen doen, dat durf ik niet. Ik heb nu een paar jaar een telefoon en dat durf ik nu wel."

"Aan het begin ben ik niet goed begeleidt om een vakdiploma te halen. Dit vind ik jammer, daar had ik meer aan gehad, ook om een andere baan te vinden in de zorg bijvoorbeeld."

"Op mijn werk geven ze nu een cursus aan mensen die de taal niet goed kennen. Dat was toen ik daar kwam werken nog niet zo. Daardoor heb ik mezelf sommige dingen niet goed aangeleerd. Ik vind de meeste brieven van organisaties (verzekering, belastingdienst, woningbouw, NOS) niet goed leesbaar. Te ingewikkeld en te veel moeilijke woorden. De brief van het ROC over taalles was wel duidelijk en ook de brief over de griepprik."

"Lastige organisaties zijn het UWV of de belastingdienst. Ook omdat ik mijn man en schoonmoeder hiermee moet helpen."

"Ik ben trots dat ik de stap heb genomen om me aan te melden voor taalles. Hierdoor kreeg ik mijn zelfvertrouwen terug en kan ik nu beter uit mijn woorden komen. Ik durf ik nu meer op de voorgrond te treden en mijn mening te geven."

"Ik vind de lessen op het ROC leuk. Het is een fijne groep en docent geeft goed les. Ze herhaalt regelmatig en het tempo ligt niet te hoog. Omdat je ook een toets moet maken, leer je de stof beter. Er zit wel verschil in het niveau van de groep maar dat is niet storend."

"De bibliotheek heeft mij goed geholpen. De medewerkers van de bibliotheek luisterden goed naar mijn wensen en hebben mij goed doorverwezen."

Conclusie en aanbevelingen

De conceptversie van dit rapport hebben we op 26 november besproken tijdens een reflectiebijeenkomst. De organisaties die we gesproken hebben in de verdiepende interviews waren hiervoor uitgenodigd. De meeste waren aanwezig. Ook de betrokken ervaringsdeskundigen waren bij de bijeenkomst. We hebben besproken wat er goed gaat in de gemeente en waar kansen liggen. Ook is aan de orde gekomen waarmee organisaties in de gemeente aan de slag willen. Op basis van het onderzoek en de opbrengsten van de reflectiebijeenkomst zijn we tot onderstaande conclusie en aanbevelingen gekomen.

De gemeente Meierijstad zet zich actief in op het onderwerp laaggeletterdheid. Het onderwerp staat op de agenda en de urgentie wordt gezien. Ook het belang van extra aandacht voor de NT1-doelgroep is bekend. Deze organisaties in het taalnetwerk kennen elkaar en verwijzen naar elkaar door.

Uit de gesprekken die we hebben gevoerd blijkt dat het bereiken van de NT1- doelgroep een uitdaging blijft. Het kost ook tijd. We bespraken in de reflectiebijeenkomst de initiatieven waarmee het taalnetwerk de aankomende periode aan de slag wil. Een aantal aanbevelingen richten zich op meerdere partijen. Het is aan deze partijen dit te vertalen naar hun praktijk. We vragen de gemeente Meierijstad, vanuit hun regierol op laaggeletterdheid, hierin de regie te nemen.

- Maak afspraken hoe professionals binnen de organisaties van het taalnetwerk en het UWV laaggeletterdheid beter kunnen herkennen. En meer specifiek: neem het herkennen van laaggeletterdheid en het verwijzen naar taalaanbod standaard mee in het opleidingsaanbod van consulenten Werk en inkomen, het IDO en het sociaal team.
- Maak de vindbaarheid van de organisaties in het taalnetwerk toegankelijker voor mensen die laaggeletterd zijn. Bijvoorbeeld met een andere manier van contact (balie/telefoonnummer), als digitaal niet lukt.
- Vergroot bij bedrijven waar veel NT1-ers werken de vaardigheid in het herkennen van laaggeletterdheid en de doorstroom naar het taalaanbod.
- Zorg voor aanwezigheid van welzijnsorganisaties bij ‘camouflagecursussen’, bijvoorbeeld bij het IDO. Zij kunnen laaggeletterdheid bespreekbaar maken en doorverwijzen naar onderwijs of ondersteuning.
- Werk aan samenwerking tussen het taalnetwerk en de gezinsaanpak (kansrijke start en LEA), zodat er instroom komt van (aanstaande) ouders in het taalaanbod.
- Verken mogelijkheden om cliënten van de afdeling Werk en inkomen direct aan te schrijven vanuit de database Werk en inkomen met taalaanbod.
- Vergroot de doorstroom van taalcursisten door divers taalaanbod: een-op-een taalaanbod en kortere cursussen.
- Betrek ervaringsdeskundigen uit het testpanel om in gesprek te gaan met een geïnteresseerde NT1’ers (één-op-één).

Tot slot

Gemeenten en organisaties hebben zelf verantwoordelijkheid en ook mogelijkheden om het onderwijs en de dienstverlening te verbeteren. Gemeenten en betrokken organisaties kunnen met de bovenstaande aanbevelingen zelf aan de slag. Landelijk beleid is daarnaast relevant om lokale partijen te faciliteren om hun werk te kunnen doen.

Daarom brengt Toezicht Sociaal Domein ook een overkoepelend rapport uit. Hierin nemen we de hoofdlijnen op uit de onderzoeken binnen de vijf gemeenten. Dit vullen we aan met resultaten uit andere onderzoeken. Dit overkoepelende rapport richten we ook aan de Rijksoverheid.
In het najaar van 2026 nemen we contact op met de gemeente Meierijstad. We horen dan graag in hoeverre het de partijen in Meierijstad gelukt is het onderwijs en de dienstverlening voor NT1’ers te verbeteren.

Bijlage 1

Organisaties gesproken in Meierijstad die laaggeletterdheid kunnen herkennen

Deelname aan onderzoek	**Ja**	**Nee**
Apotheken	2	0
Arbeidsbemiddeling	3	0
Arbobegeleiding en re-integratie	2	0
GGZ/verslavingszorg	2	0
Gezondheidscentra	1	1
Gezelligheidsvereniging	1	3
Lokaal Welzijnswerk	1	3
Maatschappelijke opvang met overnachting	1	0
Maatschappelijk werk	0	1
Medische laboratoria/trombose-diensten	0	2
Gemeenschapshuizen	0	2
Overige paramedische praktijken	1	2
Politie	1	0
Praktijken psychiaters/ dagbe-handeling geestelijke gezond-heidszorg	1	2
Praktijken van fysiotherapeuten	1	1
Praktijken van huisartsen	2	0
Praktijken van tandartsen	4	0
Praktijken van verloskundigen	1	0
Preventieve gezondheidszorg	2	0
Rechtskundig adviesbureaus	1	0
Samenwerkingsorganen gezond-heidszorg	2	1
Speciaal onderwijs in expertise-centra	0	1
Uitvaartverzorging	0	2
Volwassenenonderwijs	1	0
Welzijnswerk voor ouderen	2	0
Winkels met medische/orthopedi-sche artikelen	0	3
Winkels in optische artikelen	1	2
Woningbouwverenigingen	1	0

Bijlage 1: begrippen

Laaggeletterdheid: wanneer iemand het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3 niet beheerst.[2] De overheid heeft dit minimumniveau vastgesteld.

NT1: mensen voor wie Nederlands de eerste taal is, en die in Nederland jeugdonderwijs hebben gevolgd, maar die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. NT1'ers kunnen ook tweetalige en meertalige Nederlanders zijn. Zij beheersen de taal dan mondeling inmiddels voldoende tot goed.[3]

Formeel leren: systematisch en gestructureerd leren binnen een omgeving. Het einddoel is dat je een hoger niveau haalt. Hiervoor krijg je een erkend diploma en/of certificaat.[4]

Non-formeel leren: deze vorm van leren is georganiseerd, maar minder gestructureerd. Het is er niet op gericht dat je een erkend diploma of certificaat krijgt.

[2] *Kennisblad Laaggeletterdheid in Nederland*. (2024, 29 november). https://www.lezenenschrijven.nl/. https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/kennisblad-laaggeletterdheid-nederland

[3] *Kennisdocument NT1 en NT2 – Hoe zit dat nou?* Expertisepunt basisvaardigheden. Kennisdocument - NT1 en NT2 - jan2022.pdf

[4] *Formeel en non-formeel onderwijs*. (z.d.). Expertisepunt Basisvaardigheden. https://basisvaardigheden.nl/formeel-en-non-formeel-onderwijs